

24 Heol y Gadeirfan / Cathedral Road
Caerdydd / Cardiff CF11 9LJ
Ffôn / Tel: 029 20 320500
info@audit.wales / post@archwillo.cymru
www.audit.wales / www.archwillo.cymru

Mr Darren Millar AC
Cadeirydd y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd CF99 1NA

Dyddiad: 26 Mai 2015
Ein Cyf: HVT/2330 /caf
Tudalen: 1 o 4

Annwyl Darren

CYNGOR YNGHYLCH YMATEB LLYWODRAETH CYMRU I GLASTIR

Yn llythyr y Dirprwy Glerc, dyddiedig 6 Mai 2015, gofynnwyd am fy nghyngor ynghylch ymateb Llywodraeth Cymru i adroddiad y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus ar Glastir, a gyhoeddwyd ym mis Mawrth 2015.

Mae Llywodraeth Cymru wedi nodi ei bod yn derbyn chwech o'r wyth argymhelliad a wnaed gan y Pwyllgor ac yn derbyn y ddau arall yn rhannol. At ei gilydd, rwyf o'r farn fod Llywodraeth Cymru wedi ymateb yn foddhaol i'r argymhellion. Fodd bynnag, rwyf wedi tynnu sylw isod at nifer o feysydd lle yr hoffai'r Pwyllgor geisio gwybodaeth neu eglurhad pellach, efallai, yn awr neu pan roddir diweddariadau pellach.

Argymhelliad 1: Mae Llywodraeth Cymru'n derbyn yr argymhelliad hwn yn rhannol. Un o amcanion penodol Glastir Uwch yw sicrhau 'gwelliannau sylweddol' i statws amgylcheddol amrywiaeth o gynefinoedd, rhywogaethau, priddoedd a dŵr. Mae Llywodraeth Cymru unwaith eto wedi ailddatgan ei barn y gwneir defnydd da a chyfreithlon o arian cyhoeddus pan delir, trwy Glastir Uwch, am rai ymyriadau sydd yn sicrhau y parheir i reoli'n gadarnhaol gynefinoedd gwerthfawr lle credir y byddai perygl gwirioneddol i'r rhain gael eu colli fel arall. Efallai y byddai o fudd i Lywodraeth Cymru wneud ei safbwynt yn gliriach yn yr amcanion a osodwyd ganddi ar gyfer Glastir Uwch.

Roedd f'adroddiad yn cydnabod bod y math o arferion a noddir o dan Glastir Uwch yn fwy tebygol, wrth natur, na'r rhai oedd yn digwydd o dan Glastir Sylfaenol, o fynnu newid mewn arferion ffermio ac, oherwydd hynny, y dylai cynlluniau i gyfran helaethach o arian Glastir fynd i Glastir Uwch gynnig mwy o ychwanegedd ar draws cynllun Glastir yn ei gyfanrwydd. Roedd f'adroddiad hefyd yn nodi bod cyfran fwy o'r arian wedi'i dyrannu ar gyfer gwaith cyfalaf - sydd yn fwy tebygol na thaliadau rheoli o arwain at welliannau amgylcheddol - o dan Glastir o'i gymharu â chynlluniau amaeth-amgylcheddol blaenorol. Serch hynny, tynnwyd sylw yn f'adroddiad at y ffaith fod Llywodraeth Cymru yn dal heb fod yn casglu digon o wybodaeth, pan wneir ceisiadau, ynghylch arferion presennol

rheoli ffermydd, i gefnogi ei phenderfyniadau ac i helpu i famu yn y pen draw faint o ychwanegedd sy'n cael ei sicrhau.

Mae ymateb Llywodraeth Cymru yn rhoi rhywfaint o fanylion am y modd y bydd ymyriadau drwy gyfrwng Glastir Uwch yn cael eu targedu yn well eto o fis Mai 2015 ymlaen, yn enwedig i resymoli amcanion fel y ceir buddiannau gwirioneddol; i hyfforddi rheolwyr contractau yn well; ac i wella'r ddogfennaeth, y mapiau a'r canllawiau a ddefnyddir gan reolwyr contractau. Er nad yw Llywodraeth Cymru wedi dweud hynny'n benodol, rhagdybiaf fod y pethau hyn yn cael eu gwneud oherwydd i'r Llywodraeth ystyried y canfyddiadau yr hysbyswyd swyddogion amdanynt ym mis Mawrth 2015 ar ôl gwerthuso sampl o gontractau Glastir Uwch. Gallasai'r Pwyllgor fod wedi croesawu rhagor o fanylion am ganfyddiadau'r gwaith hwnnw, yn enwedig o safbwynt y sylw a roddwyd i fater ychwanegedd.

Argymhelliad 2: Mae Llywodraeth Cymru'n derbyn yr argymhelliad hwn. Gwnaeth y Pwyllgor yr argymhelliad hwn yng nghyd-destun ymateb Llywodraeth Cymru i argymhelliad ar yr un mater yn f'adroddiad innau. Yn yr ymateb hwnnw, roedd yn ymddangos bod Llywodraeth Cymru wedi camddehongli f'argymhelliad i olygu hyrwyddo gwobrwyo'n ariannol ffermydd sydd ag arferion annerbyniol o wael a'r rheini'n achosi problemau gydag ansawdd dŵr. Mae'r ymateb i adroddiad y Pwyllgor yn rhoi disgrifiad llawnach o wahanol bethau y gellir eu gwneud er mwyn dilyn argymhelliad y Pwyllgor (a'm hargymhelliad blaenorol innau, felly). Fodd bynnag, nid yw'r ymateb yn rhoi digon o fanylion am yr amserlen ar gyfer rhoi'r pethau hyn ar waith.

Mae gobaith y bydd datblygu Cynlluniau Rheoli Basnau Afonydd o dan y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr yn ei gwneud yn haws adnabod ardaloedd problemus a targedu ymyriadau. Dywed Llywodraeth Cymru ei bod yn gallu cael gafael ar y dystiolaeth am ansawdd dŵr y mae Cyfoeth Naturiol Cymru'n ei chasglu fel rhan o'u gwaith ar y cynlluniau hyn, ac y bydd yn defnyddio'r wybodaeth hon er mwyn gweld pa ymyriadau sy'n bosibl i wella ansawdd dŵr fel sydd ei angen. Bydd taliadau Glastir a dargedir i ddalgylchoedd allweddol o safbwynt ansawdd dŵr ac a adnabuwyd eisoes, yn parhau i fod yn un o blith amryw o wahanol ymyriadau a ddefnyddir gan Lywodraeth Cymru, ynghyd â chymhellion eraill a newidiadau i'r system reoleiddio. Ar gyfer ffermydd sydd ag arferion annerbyniol o wael, dywed Llywodraeth Cymru y bydd yn cydweithio â Chyfoeth Naturiol Cymru er mwyn cynnig cyngor effeithiol ar atal llygredd, ac y bydd hefyd yn defnyddio pwerau gorfodi. Mae'r ymateb hefyd yn rhoi sylw i'r rhan o'r argymhelliad hwn sy'n ymwneud â thalu neu beidio â thalu arian cyhoeddus, ac yn manylu ar gynigion i wella canllawiau a chyngor arbenigol ar gyfer ffermwyr er mwyn lleihau'r effaith a gânt ar ansawdd dŵr a chyfyngu ar allyriadau nwyon tŷ gwydr.

Argymhelliad 3: Mae Llywodraeth Cymru'n derbyn yr argymhelliad hwn ac mae fel petai wedi gwneud cynnydd da o ran pennu statws ecolegol pob corff dŵr yng Nghymru yn ei

Chynlluniau Rheoli Basnau Afon, a wnaed o dan y Gyfarwyddeb Fframwaith Dŵr. Mae'r cynlluniau hyn yn adnabod y rhesymau pam nad yw cyrff dŵr yn llwyddo i fod â statws ecolegol da, gan gynnwys y cyrff dŵr hynny sydd ar dir sy'n cael ei gynnal gan Gyfoeth Naturiol Cymru. Nid yw Llywodraeth Cymru'n dweud sawl achos o fethu bodloni'r Gyfarwyddeb Fframwaith Dŵr sydd i'w briodoli i dir a reolir gan Gyfoeth Naturiol Cymru. Fe godwyd y mater hwnnw gan Undeb Cenedlaethol Amaethwyr Cymru yn ystod ymchwiliad y Pwyllgor. Fodd bynnag, mae'r ymateb yn rhoi rhywfaint o fanylion am y rhaglen o flaenoriaethau ar gyfer gweithredu a'r amserlen ar gyfer gwella ansawdd dŵr lle cafwyd problemau ar ystâd Llywodraeth Cymru.

Argymhelliad 4: Mae Llywodraeth Cymru'n derbyn yr argymhelliad hwn. Mae'r ymateb yn foddhaol ac mae'n atgyfnerthu rhai o'r gweithredoedd a amlinellwyd wrth ymateb i argymhelliad sy'n gysylltiedig â'r argymhelliad hwn yn f'adroddiad innau, ond yn awr fe roddir rhai manylion penodol am yr amserlen ar gyfer casglu adborth ar y broses i wneud cais ar-lein.

Argymhelliad 5: Mae Llywodraeth Cymru'n derbyn yr argymhelliad hwn. Mae ymateb Llywodraeth Cymru bellach yn adlewyrchu ymrwymiad y Cyfarwyddwr Cyffredinol y bydd Taliadau Gwledig Cymru'n rhoi adroddiad ar y cynnydd yn hydref 2015, o ran eu gwaith rhagarweiniol a chofnodi dosraniadau. Mae'r ymateb hefyd fel petai'n cadarnhau bod Llywodraeth Cymru bellach yn derbyn yn llawn argymhelliad perthnasol i hyn yn f'adroddiad innau, y dylai'r Llywodraeth yn nhrefn arferol pethau adnabod costau rhedeg Glastir er mwyn helpu i asesu pa mor effeithlon y mae'r cynllun yn cael ei weinyddu.

Argymhelliad 6: Mae Llywodraeth Cymru'n derbyn yr argymhelliad hwn ynghylch unioni gwahanol drefniadau arolygu ac mae'n sôn am y ffaith fod rhai hen arferion yn parhau a bod cynlluniau ar y gweill i drafod ymhellach, yn enwedig â Chyfoeth Naturiol Cymru, pa gyfleoedd sydd i gyd-drefnu pethau ymhellach. Fodd bynnag, yn ystod yr ymchwiliad pan oedd y Pwyllgor yn trafod problem tir lle mae ansawdd y dŵr yn wael, roedd yr aelodau'n poeni bod Llywodraeth Cymru wedi dweud nad oedd yn gallu cael data pwysig ar ffermydd sy'n perfformio'n wael, sef data a gedwir gan Gyfoeth Naturiol Cymru neu Arolygiaeth Wledig Cymru. Buaswn wedi disgwyl, felly, i ymateb Llywodraeth Cymru roi rhyw sicrwydd y bydd trefniadau trawsgydymffurfio'n gweithio'n well yn y dyfodol a gwybodaeth yn cael ei throsglwyddo'n fwy effeithiol, yn enwedig o ran Cyfoeth Naturiol Cymru ac Arolygiaeth Wledig Cymru.

Argymhelliad 7: Mae Llywodraeth Cymru'n derbyn yr argymhelliad hwn ac yn dweud y bydd yn darparu rhestr o ddangosyddion allweddol ar gyfer y cynllun, nid dim ond ar gyfer y niferoedd sy'n ymuno, erbyn hydref 2015. Mae argymhelliad y Pwyllgor yn gulach na'r argymhelliad a wneuthum yn y cyswllt hwn yn f'adroddiad ar Glastir, gan nad yw f'argymhelliad yn gyfyngedig i dargedau ar gyfer y niferoedd sy'n ymuno. Gan hynny rwyf

yn falch fod Llywodraeth Cymru am ddarparu rhestr o ddangosyddion allweddol ar gyfer y cynllun, nid dim ond ar gyfer y niferoedd sy'n ymuno.

Byddai'n gymorth hefyd pe gallai Llywodraeth Cymru roi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Pwyllgor ar y cynnydd a wnaed hyd yn hyn o ran bodloni'r targed presennol ar gyfer y niferoedd sy'n ymuno â'r cynllun, cyn i unrhyw dargedau newydd ddechrau yn hydref 2015.

Argymhelliad 8: Mae Llywodraeth Cymru'n derbyn yr argymhelliad hwn yn rhannol. Mae ymateb Llywodraeth Cymru yn foddhaol a'r rheswm y caiff yr argymhelliad ei dderbyn yn rhannol yw, yn ddigon rhesymol, na fydd adroddiad sylfaenol y flwyddyn olaf ar fonitro a gwerthuso ar gael tan haf 2016.

Gobeithio y bydd y cyngor hwn o fudd i'r Pwyllgor wrth iddo ystyried ymateb Llywodraeth Cymru.

Yn gywir iawn

HUW VAUGHAN THOMAS
ARCHWILYDD CYFFREDINOL CYMRU